

Opis źródła:

Mapy kolonii europejskich w 1884 i 1912 roku - dwie mapy, z których górna ukazuje europejskie kolonie w roku 1884, zaś dolna w roku 1912, a więc niedługo przed wybuchem I wojny światowej. Obie mapy ukazują kolonie takich krajów, jak Wielka Brytania, Hiszpania, Portugalia, Holandia, Francja, Włochy, Niemcy czy Stany Zjednoczone. Obie mapy zaś, analizowane razem, ukazują zmiany terytoriów kolonialnych, jakie nastąpiły w przeciągu 28 lat.

Miejsce i data wydania:

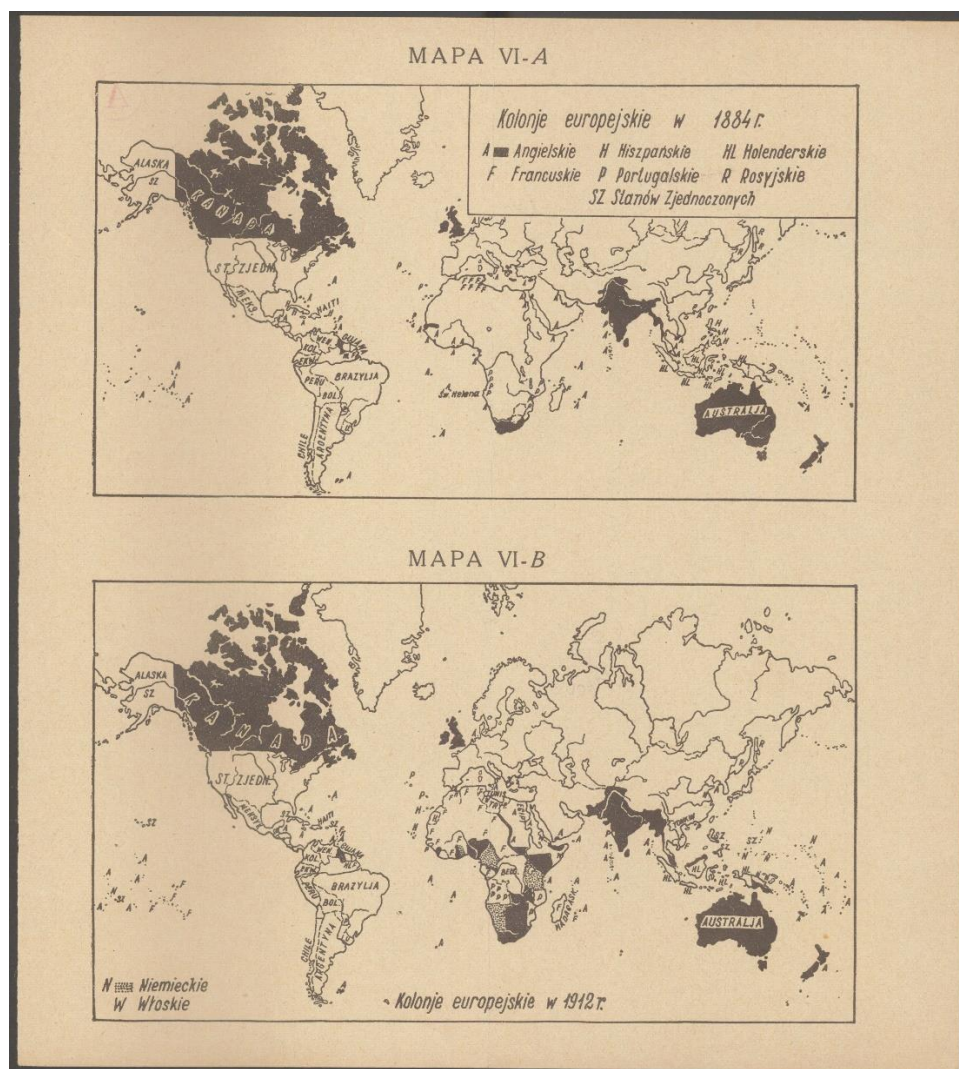
Data wydania i miejsce nieznane, prawdopodobnie przed 1939 rokiem.

Miejsce przechowywania oryginału źródła:

Biblioteka Narodowa. Dostępne również w formie zdigitalizowanej, online:

<https://polona.pl/item-view/14aa3f3b-650f-4fc9-a786-3d2150542b59?page=0>

Źródło:

Słowniczek pojęć:

Kolonializm - polityka państw rozwiniętych gospodarczo, polegająca na utrzymywaniu zależności ekonomicznej i gospodarczej krajów słabo rozwiniętych oraz wykorzystywaniu ich zasobów. Więcej: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Kolonializm>

I wojna światowa - wojna światowa trwająca od 1914 roku do 1918 roku, w której ścierały się dwa bloki państw: Trójprzymierze z Austro-Węgrami i Niemcami wspieranymi przez Imperium Osmańskie oraz Trójporozumienie, inaczej znane jako Ententa, z Wielką Brytanią, Francją, Rosją, Japonią, Włochami i Stanami Zjednoczonymi. Więcej: https://pl.wikipedia.org/wiki/I_wojna_%C5%9Bwiatowa

Dominium brytyjskie - forma ustrojowa istniejąca w ramach Imperium Brytyjskiego, które było formą pośrednią pomiędzy samorządną kolonią, a suwerennym państwem. Pierwszym dominium była Kanada i status ten uzyskała w 1867 roku. W późniejszym czasie dominiami stały się, m.in. Australia, Nowa Zelandia czy Południowa Afryka. Więcej: https://pl.wikipedia.org/wiki/Dominium_brytyjskie

Brytyjska Kompania Wschodnioindyjska - korporacja zrzeszająca brytyjskich inwestorów, działająca głównie na terenie Indii, a także Azji Południowo-Wschodniej oraz Dalekiego Wschodu. Więcej: https://pl.wikipedia.org/wiki/Brytyjska_Kompania_Wschodnioindyjska

Wojny burskie - dwie wojny w Afryce Południowej pomiędzy Imperium Brytyjskim a republikami burskimi. Burowie byli potomkami, m.in. holenderskich i flamandzkich, luteranckich kolonistów Afryki przybyłych tam w XVII i XVIII wieku. Więcej: https://pl.wikipedia.org/wiki/Wojny_burskie

Pytania do źródła

Pytania do uczniów szkoły podstawowej

1. Które z państw Europejskich posiadało najwięcej kolonii w 1884 roku? Czy nastąpiła zmiana wielkości terytoriów kolonialnych w 1912 roku? Jeśli tak, to na jakich obszarach świata? Wskaż te miejsca na mapie.
2. Czym był kolonializm? Jaki był powód zakładania kolonii przez państwa? Jakie korzyści czerpano z kolonializmu?
3. Czy kolonializm był jedną z przyczyn wybuchu I wojny światowej? Czy toczono wojny o kolonie?
4. Które kraje europejskie nie posiadały swoich kolonii? Z czego to wynikało? Jaka gałąź gospodarki musiała być rozwinięta w państwie, aby mogło ono założyć kolonie?

5. Od jakiego wydarzenia rozpoczęła się na świecie era kolonializmu? Jakie były skutki kolonializmu?

Wskazówki:

Kolonializm w świecie przyjmował różne oblicza. Niektóre kolonie były protektoratami większych państw, czyli zależne były od potężniejszych krajów. Część kolonii mogła być również zarządzana przez więcej niż jedno państwo i wówczas mamy do czynienia z kondominium. Kolonie uzależnione były od swoich państw-metropolii. Kolonie stanowiły dla państw zaplecze surowców, jak również rynki zbytu dla państw europejskich. Jednym z głównych problemów kolonializmu było to, że sprzyjał on zacofaniu gospodarczemu państw zależnych.

Warto także pamiętać, że pod koniec XIX wieku największym zainteresowaniem pod względem tak geograficznym, jak również surowcowym, miała Afryka, stąd też od lat 80 XIX wieku rozpoczął się tzw. Wyścig o Afrykę, w którym udział brały właściwie wszystkie kraje europejskie, które posiadały kolonie. Wyścig ten zakończył się wraz z wybuchem I wojny światowej.

Należy, ponadto, zwrócić uwagę na to, jakie europejskie państwa posiadały najwięcej kolonii oraz jak to osiągnęły; za pomocą czego państwa mogły docierać do oddalonych lądów i kolonizować je?

Również w czasach kolonializmu rozwijały się największe przedsiębiorstwa, czy wręcz korporacje, na świecie, które często miały władzę równą lub większą od faktycznych władców. Jedną z takich korporacji była Kompania Wschodnioindyjska.

Najważniejsze cezury:

1857 - 1859 - powstanie Sipajów - zbrojne wystąpienia antybrytyjskie, które miały miejsce na terenie całych Indii, zakończone przejściem władzy w Indiach przez rząd Imperium Brytyjskiego

1874 - rozwiązanie Kompanii Wschodnioindyjskiej

1880 - 1881 - I wojna burska - w Afryce Południowej

1884 - konferencja w Berlinie - podział terytorium Afryki pomiędzy kraje europejskie

1885 - 1914 - wyścig o Afrykę

1899 - 1902 - II wojna burska - w Afryce Południowej

Literatura pomocnicza:

Chwalba A., Historia Powszechna. Wiek XIX, Warszawa 2013.

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord: Monika Poszalska